پرسە و ماتەمینی دەرفەتێك بۆ ڕیاكاریی كۆمەڵایەتی و وەلائی كۆیلایەتی ... كارا فاتیح

لە كۆمەڵگای ئێمەدا، پرسە و ماتەمینی دەسەڵاتێكی ئیستاتیكییان هەیە بۆ گەرمكردنەوە و توندكردنەوەی پەیوەندییە كۆمەڵایەتییەكان، تیشكی بەهێزی ئەو جوانییە فریودەرەی ئەم دەسەڵاتەیش مرۆڤ لە ئاست ناشیرینییەكانی پرسەكەدا كوێر دەكات.

پرسە لە ڕێگەی بەردەوام خۆدووبارەكردنەوە و بەرهەمهێنانەوەی ڕابردوەوە بەو دەسەڵاتە ئیستاتیكییە مرۆییە خەڵەتێنەرەی هەیەتی، لە كۆنەستی مرۆڤەكاندا جۆرێك لە ئایدیۆلۆژیا بەرهەم دەهێنن، ئایدیۆلۆژیای ڕێكخستنەوەی كۆمەڵگا لە سەر فۆڕمی تەقلیدی و دینی، كە دەسەڵاتێكی شاراوەی هەیە لە كۆبوونەوە و گەرمكردنەوە و بە ئاسانی گەیاندنی بۆچوون و پەیامە دینییەكان، ئایدیۆلۆژیایەك مرۆڤ بە هۆی نەریتپارێزی و خۆلادان لە ڕەخنە و گلەیی، بەشێكی زۆر لە تاكێتیی خۆی لە بەردەم گشتدا لە دەست دەدات، لەم كۆبوونەوە كۆمەڵایەتییەدا كە لە ژێر خواستی گشتیدا بەڕێوە دەچێت نەك تاك، ئایدیۆلۆژیای دینی و خواستی دەخوازی كۆمەڵایەتی دەخرێنە گەڕ و جێگەی هەر بزوتنەوەیەكی جەماوەری، كە پاڵنەرەكەی ئازادیی تاك و خواستی دادگەریی كۆمەڵایەتیی بێت دەگرنەوە، یان تا ڕادەیەك دەیبەنە دواوە، چالاكیی مرۆڤ دەبێتە جۆشوخرۆشێك كە هاوشانی خەم و نیگەرانی بە كۆچكردوو یان بەندتریش، چێژ بەرهەم دەهێنێت، لێرەدا بەرهەمهێنانی چێژیش بە شێوەیەك مەرگ دەكاتە كەرەستە و كاڵا و هەندێ جار ئەو مەرگە دەبێتە شوێنی گاڵتەجاڕی.

گاڵتەجاڕی لەوەدایە، بەشدارانی پرسە، شوێنی پرسە و هۆكاری پرسە دەكەنە بیانوو بۆ خۆنمایشكردن و موجامەلەی یەكتر و داپۆشینی ڕق و ناكۆكییەكانیان، لەویش گاڵتەجاڕیتر ئەوەیە، لە سەر ئاستی سیاسی و ڕووناكبیری، مەرگی كەسێك بە تایبەت كاراكتەرێكی دیار، دەبێتە مۆدێلێك بۆ چالاكی و خۆدەرخستن و قسەكردن، ئەوەیش كە وای كردوە پرسی مەرگ هەمیشە وەك پرسێكی كۆمەڵایەتی سەیر بكرێت و نەبێتە دیاردەیەكی تایبەت، ئامادەبوونی قورسی پرسە و ماتەمینییە لە كۆمەڵگادا، كە سنورێكی گەورەی لە نێوان ژیان و مردندا كێشاوە و مەرگی وەك بەشێك لە ژیان دابڕیوە و لەم نێوەدا مرۆڤ دیدێكی كراوە و سكۆلاری بە مردن نەبوە و هەمیشە سەبووریی بە گوتاری ئایینی

هاتوە، کە مرۆڤ ئامادە دەکاتەوە بۆ مردن و ژیانی دوای مردن، نەك گەشەدان بە ڕۆحی خۆشەویستیی مرۆڤ و ژیاندۆستی و سەرهەڵدانی پرسیاری ئۆنتۆلۆژی.
پرسە هۆکارەکە بە ئەوەی دەستایەتیی ناکۆکەکان بێتەوە سەرەوە و پەردەی سەر دژە ڕووکەشەکان هەڵبدرێتەوە، ئەوان دەستلەناودەست بە هەمان دیدی میتافیزیکی و ئایینی بە کێشەکان دەڕوانن، وەك چۆن مەرگ لە ڕێگەی پرسەوە ئەو پەیامە بە مرۆڤەکان دەدات: بەردەوام بن لەو ژیانە تەقلیدییە و شوکرانەبژێر بن، سیاسییەکان و ناکۆکەکانیش بانگی خۆزگە و ئاواتەکی وەهمی و فریودەرانە دەدەن: با مەرگی فڵان کەس هۆکارێك بێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان و وەلاخستنی ناکۆکییەکان لە پێناو بەرژەوەندیی گشتیدا.

ئەوە ڕوونە، ئەگەر تەبایییەك هەبێت لە نێوان بازرگانانی کێبەرکێکار، سیاسەتوانانی ناکۆك، یان دەسەڵاتداراندا، کە بێگومان هەیە و بە هێزیشە، تەنها بەرژەوەندی و دۆخەکە تا ئەو گەمەیە بە باشی بەڕێتە پێشەوە و بەردەوام بێت، نەك تەبایییەك بە بەرژەوەندیی گشتی و باشکردنی ژیانی هەموان، لێرەدا پرسە هۆکارەکە بە پیشاندانی ئەم تەبایییە ساختەیە، یان ئاواتخواستن بە دروستکردنی و چەکەرەکردنی ئومێدێکی وەهمی لای خەڵك.
– خودا لێی خۆش بێت... خودا لێی خۆش بێت.
– بە خێر بێن... بە خێر بێن، خودا پاداشتتان بداتەوە.

گوزارەی (خودا لێی خۆش بێت) لە پاڵ سیما تەقلیدی و ڕیاکاری و ڕۆتینییەکەی، سیمایەکی تریشی هەیە، کە زمان و بیرکردنەوە بە شێوەیەکی خۆبەخۆ و ئاسایی و بە هەمیشە دەخاتە خزمەت دیدی میتافیزیکی و گوتاری ئایینییەوە و مردن بە قورسی لە ڕووبەری کۆمەڵایەتیدا ئامادە دەکات و ڕێگر دەبێت لەوەی وەك پرسێکی تاك سەیری بکرێت و مرۆڤ بە دیدێکی کراوەوە لێی بڕوانێت، هەروەها ئەم گوزارەیە (خودا لێی خۆش بێت) ئەوەیش دەگەیەنێت: ئەوا من هاتم، دونیا هەر مردنە، هیچ شتێك ئەوە ناهێنێت بە قورسی بیگرین، خودا لێی خۆش بێت، گوزارەی (خودا لێی خۆش بێت) لە پاڵ سیما تەقلیدی و ڕیاکاری و ڕۆتینییەکەی، سیمایەکی تریشی هەیە، کە زمان و بیرکردنەوە بە شێوەیەکی خۆبەخۆ و ئاسایی و بە هەمیشە دەخاتە خزمەت دیدی میتافیزیکی و گوتاری ئایینییەوە و مردن بە قورسی لە ڕووبەری کۆمەڵایەتیدا ئامادە دەکات و ڕێگر دەبێت لەوەی وەك پرسێکی تاك سەیری بکرێت و مرۆڤ بە دیدێکی کراوەوە لێی بڕوانێت، هەروەها ئەم گوزارەیە (خودا لێی خۆش بێت) ئەوەیش دەگەیەنێت: ئەوا

من هاتم، دونیا هەر مردنە، هیچ شتێك ئەوە ناهێنێت بە قورسی بیگرین، خودا لێی خۆش بێت، خودایش بەخشندەترینە، دە تێیش گوناهەکانی ئەم دونیای من بە قورس مەگرە، ئەویش دەڕۆێت (خودا پاداشتتان بداتەوە) واتە چاکتان کرد هاتن، زۆریشم پێ خۆش بوو، هێندەم پێ خۆش بوو، دەم لە ئاست لارییەکانتاندا نەرم دەبێت، منیش بە پرسەکانی ئێوە دەمەوە. بەم شێوەیە ژیانی کۆمەڵایەتی لە بازنەی لارییەکان، ڕیاکاری و دیدی تەقلیدی و میتافیزیکی بە کێشەکان دەخولێتەوە، پرسی مەرگ لای مرۆق هیچ شتێکی ڕاچڵەکێنەر دروست ناکات، دەبێتە جۆرە کەلتوورێك و لە هەموو کردەیەکی ڕادیکاڵ ڕووت دەکرێتەوە.

بە سیاسی و دەسەڵاتدارانیش، پرسە ئەو دەرفەتەیە کە لە پاڵ بەهێزکردنی گوتاری دینی و بێنرخکردنی ژیان و هەژموونی مەرگ بە سەر ژیانەوە، بە هۆی دۆخی غەمگینی و ماتەمی هەندێ جار ساختە و زاڵبوونی کەشی هاوخەمییەوە، سۆزی خەڵك بە لای خۆیاندا ڕادەکێشنەوە، پرسە زەمینەیەکی ساز و گونجاویش دەبێت بە ئەو حیزبی و ڕاگەیاندنکارانەی، کە تەنها بەهرەیان سیخوڕی و ماستاوکردنە، تا وەلائی کۆیلایەتیی خۆیان تازە بکەنەوە، ئەستایش بە زیندووڕاگرتن و بەهێزکردنی ئەم گۆمەیە، فەزای مەجازی (فەیسبوك) بوەتە ڕاگەیاندنی هەواڵی و پرسە و ناردنی سەرەخۆشی.